

УДК 821.111

Л.М. Корнільєва

ЕСТЕТИКА АНГЛІЙСЬКОГО РОМАНТИЗМУ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ОСМИСЛЕННІ

Проблеми англійського романтизму у різні часи привертали багато уваги з боку дослідників по обидві сторони Атлантики, завдяки чому існує дуже велика кількість наукових праць з даної теми. Але романтизм і досі вивчений дуже нерівномірно, у окремих аспектах – вкрай мало, що змушує науковців знов і знов повертатися до цього вкрай важливого періоду в літературі. Тому питання, пов'язані із сучасним освоєнням ключових проблем романтизму і дотепер не втрачають своєї актуальності.

Епоха романтизму в Англії припала на кінець XVIII–середину XIX століття. Це був дуже непростий і насичений подіями період, протягом якого країна досить болісно переходила до епохи індустріалізації. Влада, раніше зосереджена в руках землевласницької аристократії, поступово переходила до великих промисловців, яким, в свою чергу, протистояв все зростаючий в кількості і схильний до протестних настроїв робітничий клас. Ці зміни відбувалися до і під час епохи романтизму, в контексті двох революцій – спочатку Американської, а потім і Французької, цілого ряду війн, економічних підйомів і спадів, а також за постійної загрози існуючому в Британії державного ладу. Революція породжувала всеосяжне почуття, що це було століття нових звершень, у якому, за умов руйнування старих підвалин і відходом від застарілих уявлень, все було можливо, причому не тільки в сфері політичної або соціальної, але в науці і літературі теж. Так романтизм ствердився як чільний, домінуючий рух [16, с. 1314, 1318].

Поетія романтизму характеризувалася увагою до суб'єктивного, а не об'єктивного, до приватного, а не цілого, до природного, живо-го, а не чогось, вигаданого заздалегідь. Романтиків цікавили природа, внутрішній світ особистості, прекрасне, містичне, речі плинні,

© Л.М. Корнільєва, 2017

<http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.843896>

невизначеність [27, с. 1]. Не знаходячи опори в теперішньому, романтики часто звертали свій погляд у минуле, особливо у період Середньовіччя.

В епоху романтизму на зміну раціоналістичному розумінню природи прийшло її сприйняття, як живого організму. Представники попередньої романтизму епохи класицизму розглядали природу як неживий механізм, велетенський годинник, всі частини якого працювали з дивовижною чіткістю і гармонією. Оперуючи математичною достовірністю, закони природи були розкриті за допомогою наукової процедури дослідження. Романтики ж заперечували цю безособову, механістичну модель. Будучи натхненними природою і відчуваючи побожний страх перед її красою і величчю, романтики відгукувалися на неї емоційно і шукали містичного зв'язку із нею. Для романтиків природа була живою і наповненою божественною присутністю. Природа стимулювала креативні енергії уяви, вчила людей вищій формі знання [22, с. 509].

Представники романтичного руху вірили, що чим ближче людина до природи, тим ближче до правди життя. Як і в романтичній поезії, художники-романтики зображували природу, позначену меланхолією, самотою, природу зловісну, ту, що викликає страх, тощо [17, с. 15].

Як підкреслює Н. Фрай, для представників передуючої романтизму епохи мистецтво було другорядним у порівнянні з природою, тому що природа розумілася ними як мистецтво Всевишнього. Для романтиків, навпроти, мистецтво було первинним в порівнянні з природою, тому що Бог був Творцем [15]. М. Х. Абрамс також підкреслював, що в епоху романтизму відбулася зміна, поворот від міметичних теорій мистецтва XVIII ст., згідно з якими поет прямо залежав в своїй творчості від навколишнього світу, до теорії про те, що первинним джерелом і темою будь-якого вірша є характерні властивості і хід думок самого поета. При цьому, якщо мова йде про аспекти зовнішнього світу, то вони перетворюються з факту, даності в поезію виключно почуттями і думками самого поета [6].

За свідченням Х. Р. Рукмаакера, в XVIII столітті митець сприймався як особистість, що вбирає в себе божественне світло природи,

а природа була джерелом істин і образів для митця, в той час як в романтизмі природа розглядалася вже як вмістилище, в яке митець міг вилити свої почуття і висловити ідеї. Таким чином, саме художник наділяв природу світлом і значенням, і саме в XVIII в. стався перехід від сприйняття природи як автономної сили, яка живить уяву художника, до романтичної концепції природи, яка була продовженням суб'єктивного світу художника [23, с. 2].

Неудаваний інтерес романтиків по відношенню до географічно віддалених регіонів, екзотичних ландшафтів, культур країн Сходу і континентальної Європи, також був однією з основних форм втечі від навколишньої дійсності. Цьому також неабиякою мірою сприяли великі географічні відкриття і конкретно-історичні події кінця XVIII – першої половини XIX століття. У 1798 р. Наполеон вдерся до Єгипту і завоював його вже в наступному 1799 р. У 1798–1802 рр. Друга Коаліція у складі Британії, Австрії, Росії, Португалії та Османської імперії воювали проти Франції. У 1820–1823 рр. відбулося повстання в Іспанії: війська відмовилися відправитися в Америку, щоб знову завоювати іспанські колонії. У 1821–1831 рр. Греція домагається незалежності від Османської імперії. У 1830 р. Франція вторглася в Алжир, і понад сорок років знадобилися для завоювання всієї території цієї країни [11, с. 598-599]. Захоплення Сходом стає притаманне найбільш відомим і плідним поетам-романтикам західної цивілізації [13, с. 5].

Романтики ініціювали вивчення і відродження цілого ряду форм народної творчості. При цьому, як справедливо зазначають Т. Г. Грушевицька і А. П. Садохін, захоплення фольклором і національними хроніками було пов'язано не тільки з любов'ю до старовини, але і з орієнтацією на демократичну традицію, із зростанням національної самосвідомості, теж багато в чому інспірованої романтиками [1, с. 688].

Внаслідок зацікавленості в творчому генії власного народу з'явився яскраво виражений націоналізм, який було втілено в різних творах представників епохи романтизму і в самій англійській мові, яку поети-романтики суттєво реформували і спростили.

М. Коен в монографії «Sensible words: linguistic practice in England, 1640–1785» («Чутливі слова: лінгвістична практика в Англії, 1640–1785») (1977) зауважив, що в другій половині XVIII століття всього пов'язаного із лінгвістикою було значно більше, ніж в першій: більше граматик і варіантів граматики, більше теорій мови, великим був спектр питань про мову, більше словників, орфографічних словників, пропозицій реорганізувати педагогіку і велика кількість мов, що вивчали [12, с. 78].

Е. Елфенбейн в книзі «Romanticism and the rise of English» («Романтизм і формування англійської мови») (2008) теж висловив положення, подібне до думки М. Коена про виняткову важливість другої половини XVIII століття для розвитку англійської мови. Вчений підкреслює, що в зазначений період філологи, лексикографи, укладачі граматик, фахівці з орфоепії розробили правила вживання мови, які змінили те, як англійську мову визначали, викладали, аналізували, судили про неї і публікували на ній. Е. Елфенбейн також підкреслює, що з даним положенням згодні всі автори історії англійської мови [14, с. 18].

В Європі звернення до народних джерел мало ще одне несподіване слідство, а саме зародження небувалого доти інтересу до особистості У. Шекспіра і його творів. Це досить незвично в даний час, тому що в сучасну нам епоху фігура У. Шекспіра сприймається як один з найяскравіших прикладів великого літератора. Однак світова популярність Шекспіра прийшла до нього не відразу. Шекспір був досить відомим драматургом, який писав свої твори для комерційного театру в Лондоні. Однак, хоч він і отримав гарну освіту, Шекспір не вчився в коледжі, і, попри те, що йому допомагав король Яків, твори Шекспіра в сучасну йому епоху не вважали респектабельними. Не існує розмаїття портретів Шекспіра, написаних за його життя, що також свідчить про дуже обмежену популярність автора [34].

Н. М. Торкут відмічає, що Шекспір був знаний за свого життя, але разом із тим, ані за життя, ані відразу ж після смерті драматурга не було написано жодного його життєпису [5], [32]. Про значні лакуни у наших відомостях про Шекспіра говорить і Н. Висоцька [28].

І саме представники європейського романтизму не лише відродили інтерес до творчості Шекспіра, але «знову винайшли» Шекспіра, представили його як найбільшого автора, як найголовнішого англійського класика з відомих на той момент.

Як справедливо писав А. Блум в монографії «Shakespeare on love and friendship» («Шекспір про любов і дружбу» (2000)), романтики доклали багато зусиль для того, щоб звести Шекспіра на той незаперечний п'єдестал, який він займає нині [10].

Дж. Н'юман і Л. Е. Браун справедливо відзначають, що яскраво вираженою рисою англійського романтизму була патріотичність, національна самобутність і саме в контексті англійського романтизму з новою силою зазвучали імена Чосера, Мільтона, Спенсера і особливо Шекспіра, що дозволяє навіть говорити про якусь «шекспірівську індустрію» в зазначений період [20, с. 611]. Д. Росс у зв'язку з цим також зазначає, що Шекспір мав на романтиків вплив куди більший, ніж навіть Мільтон [24, с. 108]. Подібні твердження ми також знайдемо в роботах Е. Хана [18], Дж. М. Ортіз [21], Г. Біерса [8] та ін.

І Лімборський зазначив, що хоча процес «присвоєння» Шекспіра літературами світу був наявний ще за часів Просвітництва, ситуація зі сприйняттям Шекспіра суттєво змінилася саме за доби романтизму. Переклади творів Шекспіра німцями А. В. Шлегелем та Л. Тіком засвідчили появу іншої інтерпретаційної моделі творчості цього англійського письменника. Погляд на Шекспіра як на «спонтанного генія», який без належної освіти зміг створити «вічні» художні шедеври, а також нові стандарти художнього перекладу його текстів, значно розширювали рецепцію Шекспіра як гідного для наслідування письменника [29].

У цьому ж контексті слід згадати і слова Б.Б. Шалагінова, який вважав, що Ф. Шлегель, Новаліс, Ваккенродер, Гофман, Шеллінг докорінно оновили канон нового європейського мистецтва. В основу нового літературного канону німецькі романтики поставили Шекспіра, якого вони рішуче ввели в історію не просто театру, але й літератури [33].

Крім того, як і багато інших видатних авторів світового масштабу, Шекспір поєднував у собі риси різноманітних літературних

напрямів, що находило свій відгук у романтиків. Як справедливо зазначає І. Мегела, В. Шекспір був «великим синтезатором, у творчості якого античність, Середньовіччя, ренесанс, бароко сплавлені воедино [30].

Як і самі романтики, Шекспір свого часу не боявся порушувати сформовані стандарти. Академічні критики в сучасну Шекспіру епоху засуджували його за недисциплінованість, за те, що він заперечував усталені на той час уявлення про драму, які базувалися на кращих зразках творів Стародавнього Риму і Древньої Греції. Згідно уявленням того часу, добре написана п'єса не мала поєднувати в собі комедію і трагедію, а також містити кілька основних сюжетних ліній і мати, до того ж, додаткові. Не дозволялося переходити з одного місця дії на інше, і так раз за разом, а також буквально «тягнути» оповідь протягом цілих місяців і років в площині драматичного часу. Між тим, всі ці риси були притаманні творам Шекспіра. Крім того, справжня серйозна драма завжди мала бути акуратно поділена на п'ять актів, а в п'єсах Шекспіра одна сцена просто змінювала іншу, і автор не приділяв ніякої уваги академічним правилами, що стосуються структури драматичного твору. Розподіл же на акти в п'єсах Шекспіра, звичний нині, був нав'язаний видавцями для публікації його творів вже після смерті автора.

Тому романтики, які, подібно до Шиллеру і Гете, писали драми під впливом шекспірівської творчої спадщини, перекладали його твори, використовували шекспірівські алюзії в своїх творах, його образність і т. ін., відкрили Шекспіра великій читацькій аудиторії у всьому світі. Спадщина Шекспіра привнесла в театральні постановки епохи романтизму абсолютно нові, нечувані тоді і революційні за своєю суттю, елементи. І саме тому похитнулися усталені до XVIII століття канони французької школи драматичного театрального мистецтва, прийняті в Європі.

Таким чином, Шекспір був «своїм» для романтиків, які, до того ж, свідомо перебільшували його незначне походження. У Шекспір, на їхню думку, був скоріше народним, ніж придворним літератором. Він був для романтиків квінтесенцією народної поезії, бездоганим

підтвердженням їхньої власної віри в спонтанну креативність. Захоплення романтиків Шекспіром в значній мірі вплинуло як на формування самого романтичного руху, так і на наступну епоху. Велика частина драматичних творів, написаних в XIX столітті, була створена під впливом Шекспіра, художники ілюстрували його твори, а композитори писали симфонічні твори для оркестру на слова його текстів [34].

Найважливіший аспект романтичної спадщини в західній культурі – переконання, що історія надзвичайно важлива і є як засобом самопізнання людини і суспільства, так і методом пізнання, який можна застосувати до будь-якого об'єкта: природи і культури, мови і права, держави і особистості. Н. І. Тетеріна справедливо вказує на те, що XIX століття дослідники нерідко справедливо називали «Золотим століттям історії». Крім бурхливого, охоплюючого усю Європу розвитку та впорядкування історичних знань, крім їх безсумнівного впливу на інші наукові дисципліни – від біології і географії до археології та біблійної критики – потужний і набуваючий дедалі більшого значення фактор «історизму мислення» все більше впливав на представників наукової та художньої інтелігенції, обумовлював навіть зміни стилістичних напрямків у мистецтві, рішуче домінував в творах романічної белетристики, позначався також в кращому виборі тем в поезії, в розгортанні сюжетів театральної драматургії та в появі нових творчих ідей монументального і жанрового живопису. Цей же фактор дуже багато в чому визначав тоді особливості художньої форми і змісту хореографії та музики найрізноманітніших жанрів, а серед них – все відчутніше заявляв про себе в опері [31].

Для представників епохи класицизму історія служила в повчальних цілях, надаючи приклади людської безглуздості. Таке знання, на думку раціоналістів, допомагало людям прийти до кращого майбутнього, і вже тільки з цієї причини історію варто вивчати. Для романтиків же історичний період, як і індивідуум, був унікальною сутністю з власною душею. Вони хотіли, щоб історик зображував і аналізував різноманітність націй, традицій і інститутів, які склали історичний досвід, завжди при цьому розкриваючи, що особливого

і унікального було притаманне окремо взятому відрізку часу, місцевості і народу [22, с. 509].

Захопленість романтиків героїчними особистостями була пов'язана з концептом індивідуальної свободи і акцентом на те, що, перш за все, потрібно бути собою, а тому історичні герої представлялися романтикам як наочні приклади особистісної гідності. Наполеон став для романтиків улюбленим, хоч і парадоксальним предметом для вивчення. В еру, коли були проголошені принципи рівності і свободи, дії Наполеона призвели до того, що багато людей цю свободу втратили. Після поразки Наполеона і його вигнання на острів Святої Єлени, він, все ж, залишився героєм, тому що романтики, на думку дослідниці, проявляли незмінний інтерес до безнадійно програної справи [25, с. 44-45].

Період Середньовіччя теж розглядався представниками епох класицизму і романтизму зовсім по-різному. Для представників класицизму це були важкі часи, коли світом правили забобони і фанатизм, а середньовічні інституції та традиції слугували лише для того, щоб стримувати прогрес. Романтики, навпаки, з повагою ставилися до періоду Середньовіччя. Потрясіння, пов'язані з Французькою революцією, Наполеоном і ламкою політичної рівноваги, породили у романтиків погані передчуття щодо майбутнього. Деякі стали шукати духовного захисту, знову звертаючи погляд на Середньовіччя, коли Європа була об'єднана єдиною вірою, а структура суспільства здавалася недоторканою і непохитною. Для романтичної уяви Середні віки були пронизані релігійною вірою і одухотвореними почуттями, вони живили соціальну гармонію і рясніли героїчними і лицарськими вчинками, так само як і барвистими церемоніями [22, с. 509]. Дж. Шнайдер також дотримується думки, що середні віки були ідеалізовані романтиками як час релігійної гармонії. Дослідниця справедливо зазначає, що представники епохи Романтизму сприймали історію як континуум, в якому минуле, сьогодення і майбутнє тісно пов'язані. Критичне сприйняття народів на ранньому етапі їх розвитку було абсолютно неприйнятним для романтиків. У їхньому уявленні і язичники, і юдеї, і християни, і народи, як в Європі, так і за її межами, мали певні достоїнства [25, с. 44].

Питання релігії були також надзвичайно важливі в контексті вичення романтизму. Романтики «озерної» школи створювали свої твори в період здобуття нацією духовної свободи, що, як і романтизм, було чимось абсолютно новим і досі незвіданим. Тому нова романтична література повинна була відповідати новим політичним і соціальним умовам, що, безумовно, розуміли представники раннього англійського романтизму. Е. Бехлер справедливо говорить про те, що ранні англійські романтики, якими були «озерні» поети, хоч і з непідробним ентузіазмом сприйняли Французьку революцію, але, все ж, їх революційний дух був тісно пов'язаний з релігією. Деякі романтики були унітаристами, деякі – дісентерами, а Вордсворт і Кольбрідж взагалі планували стати священниками на стику двох століть [9, с. 55-57]. Г. Хоппс і Д. Стаблер в книзі «Romanticism and religion from William Cowper to Wallace Stevens» («Романтизм і релігія від Вільяма Каупера до Волліса Стівенса») (2013)) відзначають, що Байрон вважав Вордсворта, Кольбріджа і Сауті колективно відповідальними за встановлення поетичного методу, який Вордсворт називав «системою». Їх поетична манера, з точки зору Байрона, була невіддільна від релігії, тому що поети Озерної школи провели аналогію між словами поета і словом Божим [19, с. 137].

При цьому виняткову важливість в епоху Романтизму набуває біблійний текст і його інтерпретація. Як справедливо зазначає Т. В. Михед, знання Біблії, забезпечивши громаду спільним вокабуляром, розумілось як обов'язкова пресупозиція долученості до соціуму та участі в його житті. Спільний текст міг трактуватись по-різному, привести до конфліктних позицій чи практик, але завжди залишався єдиним критерієм верифікації та валідності для текстоцентричної спільноти. Сакральний текст був предметом постійних рефлексій, спрямованих на проникнення в його глибини і пошук одкровення потаєного смислу. Оскільки він перебував у центрі такої неослабної уваги, то його вимір і значення безкінечно розширювалися. Біблія слугувала і як парадигматичний зразок естетичної досконалості, тобто модель для наслідування, встановлюючи критерії мистецтва як «абсолютний» канон.

В добу романтизму Біблія бачилась і як цілком конкретний наративний конструкт, традиційно піддатливий і потенційно готовий до нових інтерпретацій, але головне як мета текст – універсальна і всеохопна літературна змістоформа, у все проникному просторі якої набували додаткового, глибинного змісту всі інші літературні тексти. Оскільки Біблія від початків формувалась на перетині та взаємодії різних мов і культур, це уможливило її практично безмежний динамічний інтерпретаційний потенціал, що кореспондувало романтичній концепції динамічної реальності та сутності романтичного мистецтва як такого [3, с. 8-9].

О. М. Михайленко також зазначає, що відображення тем і мотивів Біблії в світовому мистецтві і літературі є важливою проблемою сучасного літературознавства. Це пояснюється зростаючим останнім часом інтересом до духовних витоків європейської культури [2].

Як справедливо вважає П. Тові, де б ми не розглядали романтизм, релігія завжди буде знаходитися неподалік від нього. Але це буде особлива релігія – особливий індивідуальний досвід, який не можна кодифікувати і вмістити в доктрину [26, с. 11].

М. Паласюк вказує на те, що європейський романтизм вже мав перед собою досвід епохи Просвітництва в ставленні до релігії і церкви і розумінні Бога. Поява романтичного світогляду була своєрідною реакцією на ідеологію Просвітництва з її культом розуму, що межує з відвертим атеїзмом. Абсолютизація раціонального означала релятивізм у підході до духовних і моральних цінностей. Діячі тієї епохи, стверджуючи культ розуму і знання, заперечували церкву, яка, на їхню думку, лише сіяла забобони і була зацікавлена в невігластві. Однак, як справедливо зазначає М. Паласюк, розум і знання не зробили ні саму людину кращою, ні суспільство в цілому. І саме тому романтизм звернувся насамперед до духовності людини, точніше, до її душевних почуттів і афектів. Для романтиків універсум розчинений в духовності кожного індивіда, а за допомогою духовності індивід об'єднується з універсумом [4, с. 22].

Романтизм також значно збагатив англійську літературу тематично. Як справедливо зазначає С. Бейнбрідж в монографії

«Romanticism: a sourcebook» («Романтизм: першоджерела» (2008)) основними темами романтизму були питання, пов'язані з Французькою революцією, положенням жінок у суспільстві, рабською працею, наукою, релігією [7].

Таким чином, проведений огляд наукової літератури дає підстави стверджувати, що у центрі романтизму стоїть ідея індивідуалізму. Розчарування в дійсності стимулює інтерес романтиків до того, що цій дійсності протистоїть. Саме тому представників епохи романтизму починає займати світ потойбічний і екзотичний, реалії давнини, характерні для кожного окремо взятого національного варіанту європейської літератури, з'являється стійкий інтерес до національної і світової історії, фольклору, релігійних вірувань, чистої природи, як ідеального середовища проживання людини. При цьому формаційний принцип, утворюючий роль по відношенню до людини і природи, все ж, належить людині. Двома найважливішими ідейними комплексами романтизму є романтичний історизм і індивідуалістичний суб'єктивізм.

Література

1. Грушевицкая Т.Г., Садохин А.П. Культурология. Москва: Юнити-Дана, 2007. 201 с.
2. Михайленко Е.Н. Библиейские темы и мотивы в позднем творчестве Байрона. – Диссертация... по специальности 10.01.03 Литература народов стран зарубежья (английская литература). Уфа: Башкирский государственный университет, 2003. 195 с.
3. Михед Т.В. Пуриганський дискурс в літературі американського романтизму. – Автореферат дисертації... зі спеціальності 10.01.04 Литература зарубіжних країн (американська література). Київ: НАН України, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка, 2007. 34 с.
4. Паласюк М. Розуміння Бога в українському романтизмі. Вісник національно – технічного університету України «Київський політехнічний інститут», Філософія, психологія, педагогіка. 2010. №3. С. 65–69.
5. Торкут Н.М. Історія та драматичні хроніки. В. Шекспір. Історичні хроніки. Харків: Фоліо, 2004. С. 12–17.
6. Abrams, Meyer Howard. The mirror and the lamp: romantic theory and the critical tradition. Oxford: OUP. 1971. 416 p.

7. Bainbridge, Simon. *Romanticism: a sourcebook*. London: Palgrave Macmillan. 2008. 317 p.
8. Beers, Henry A. *A history of English romanticism in the nineteenth century*(Routledge revivals). New York: Routledge. 2015. 436 p.
9. Behler, Ern. *Irony and discourse of modernity*. Washington, D. C.: University of Washington Press. 1990. 159 p.
10. Bloom, Alan. *Shakespeare on love and friendship*. Chicago-London: University of Chicago Press. 2000. 159 p.
11. Carrington, C. E. and Hampden Jackson, J. *A history of England, Part III, 1714-1945*. London: CUP. 1949. 334 p.
12. Cohen, Murray. *Sensible words: linguistic practice in England, 1640-1785*. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press. 1977. 185 p.
13. Einboden, Jeffrey. *Islam and Romanticism: Muslim currents from Goethe to Emerson*. London: Oneworld Publications. 2014. 288 p.
14. Elfenbein, Andrew. *Romanticism and the rise of English*. Stanford: Stanford University Press. 2008. 288p.
15. Frye, Northrop. *A study of English Romanticism*. Random House. 1968. 180 p.
16. Greenblatt, Stephen & Abrams, Meyer Howard(Eds). *The Romantic period(1785-1830)*. The Norton Anthology of English literature: The major authors. New York: Norton. 2001. P. 1313–1858.
17. Gunderson, Jessica. *Romanticism. The creative company*. Mankato(Minesota). 2008. 48 p.
18. Han, Yonglim. *Romantic Shakespeare: From stage to page*. Madison-Teaneck:Fairleigh Dickinson Univ Press. 2001. 252p.
19. Hopps, Gavin & Stabler, Jane. *Romanticism and religion from William Cowper to Wallace Stevens*. London: Ashgate Publishing. 2013. 272 p.
20. Newman, Gerald & Brown, Leslie Ellen(Eds.). *Britain in the Hanoverian age, 1714-1837: an encyclopedia*. New York-London: Taylor and Francis. 1997. 871 p.
21. Ortiz, Joseph M.(Ed.) *Shakespeare and the culture of Romanticism*. New York: Routledge. 2016. 306 p.
22. Perry, Marvin & Co.*Western civilisation: Ideas, Politics, and Society*. Wadsworth: Cengage learning. 2012. 960 p.
23. Rookmaaker, Hendrik Roelof. *Towards a romantic conception of nature: Coleridge's poetry up to 1803: a study in the history of ideas*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing. 1984. 214 p.

24. Ross, Daniel W. *Rivising a map misread: Hamlet, Romantic self-consciousness, and the roots of modern tragedy*//Dotterer, Ronald R.(Ed). *Shakespeare: text, subtext, and context*. 1989. Selvingrove: Susquehanna University Press. 1989. P. 107–192.
25. Schneider, Joanne. *The age of romanticism*. Greenwood publishing group. 2007. 165 p.
26. Tovey, Paige. *The Transatlantic Eco-Romanticism of Gary Snyder*. New York: Springer-Palgrave Macmillan. 2013. 244 p.
27. Watson, John Richard. *Pre-Romanticism in English poetry of the eighteenth century: the poetic art and significance of Thompson, Gray, Collins, Goldsmith, Cowper and Crabbe: a Casebook*. London: MacMillan. 1989. 263 p.
28. Висоцька Н. «Триумф повсякденності». Стивен Грінблатт як біограф В. Шекспіра. URL: <http://www.shakespeare.zp.ua/texts.item.288>.
29. Лімборський І. «Наш Шекспір», або Доля шедеврів світового письменства за доби глобалізації. URL: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/790/41/>
30. Мегела Іван. Актуалізація античної культури у В. Шекспіра (на прикладі Троїла і Кресіди). URL: http://imegela.com.ua/view_article.php.)
39. Тетерина Н.И. *Историзм художественного мышления М.П. Мусоргского*. Автореферат дисс... специальность ВАК РФ 17.00.02. Москва. 2007. URL: <http://cheloveknauka.com/istorizm-hudozhestvennogo-myshleniyam-p-musorgskogo>.
40. Торкут Н.М. Канонічна біографія В. Шекспіра. URL:<http://hakespeare.gr.ua/texts.item6/>
41. Шалагінов Б.Б. Шекспір і Моцарт у романтичному мистецькому каноні. URL: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/755/41/>
42. Romanticism. URL:<http://www.wsu.edu/~brians/.../>

Анотація

Л.М. Корнільєва. Естетика англійського романтизму в сучасному науковому осмисленні

У статті розглядаються основні риси естетики англійського романтизму. Дослідження присвячене основам романтичного сприйняття краси, мистецтва, релігії, природи, історії, а також ролі індивіда у культурному, історичному і соціальному процесах. Одними з основних характеристик романтизма в цілому і англійського романтизму зокрема є зосередження авторів на

емоціях окремо взятої людини і внутрішньому світі героя; прославлення краси, мистецтва і чистої уяви; заперечення індустріалізації, усталених форм віросповідання, схвалених державою і церквою, а також раціонального підходу до вивчення будь-чого, соціальних конвенцій и т.п.; ідеалізація чистої, незабрудненої природи і сільської місцевості, захист бідних та знедолених людей, особливо жінок і дітей; зацікавленість по відношенню до далеких країн і надприродних явищ, зацікавленість у історії і фольклорі, часте використання персоніфікацій, експерименти з розміром вірша, жанрами і вокабуляром. В статті поданий огляд сучасних наукових робіт по романтизму, включаючи класичні праці таких видатних вчених, як Н. Фрай, М. Х. Абрамс, С. Грінблатт.

Ключові слова: романтизм, естетика, романтичний, природа, Бог, історія, релігія.

Аннотація

Л.Н. Корнильева. Эстетика английского романтизма в современном научном осмыслении

В статье рассматриваются основные черты эстетики английского романтизма. Исследование посвящено основам романтического восприятия красоты, искусства, религии, природы, истории, а также роли индивида в культурном, историческом и социальном процессе. Одними из основных характеристик романтизма в целом и английского романтизма в частности являются сосредоточенность авторов на эмоциях отдельно взятого человека и внутреннем мире героя; прославление красоты, искусства и чистого воображения; отрицание индустриализации, устоявшихся форм вероисповедания, принятых государством и церковью, а также рационального подхода к изучению чего-либо, социальных конвенций и т.п.; идеализация чистой, незагрязнённой природы и сельской местности, защита бедняков и несчастных людей, в особенности женщин и детей; интерес по отношению к далёким странам и не поддающимся объяснению явлениям, интерес к истории и фольклору, частое использование персонификаций, эксперименты с размером стиха, жанрами и вокабуляром. В статье представлен обзор современных научных работ по романтизму, включая ставшие классикой работы таких видных учёных, как Н. Фрай, М. Х. Абрамс, С. Гринблатт.

Ключевые слова: романтизм, эстетика, романтический, природа, Бог, история, религия.

Summary

L.N. Kornilieva. Aesthetic features of English romanticism in the modern scientific interpretation

The article centers on the main aesthetic features of English romanticism. The study elaborates on the fundamentals of romantic understanding of beauty, art, religion, nature, history, and the role of an individual in the cultural, historical and social process. Some of the main characteristics of romanticism in general and English romanticism in particular include a focus on the emotions of an individual and the inner world of a person; celebration of beauty, art and pure imagination; rejection of industrialization, religious practices, approved by the Church and the state, any forms of rationalism and social conventions; idealization of pure, unpolluted nature and the countryside, defense of the poor, the wretched, especially women and children; keen interest in far-away countries and supernatural phenomena; interest in history and folklore; frequent use of personifications and experiments with the meter, genres and vocabulary.

The article gives a glimpse of modern scientific works on romanticism, including classical researches of the distinguished scholars, such as N. Frye, M. H. Abrams, S. Greenblatt .

Key words: Romanticism, aesthetics, romantic, nature, the God, history, religion.

Інформація про автора

Корнільєва Лілія Миколаївна – ORCID: 0000-0003-4496-0663; кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, вул. Валентинівська, 2, м. Харків, 61168, Україна